

Evaluarea didactică componentă a procesului de învățământ

prof. dr. NEGOIȚĂ Iolanda – Magdalena

Cuvântul evaluare provine din latinescul *evalesco, evalescere, evaliu* care se traduce a se întări, a căpăta putere, a putea, a se dezvolta, a valora, a prevala. Verbul a evalua se înrudește cu ale verbe precum: a aprecia, a estima, a examina, a cântări, a judeca, a măsura, a nota, a valoriza, fără ca între ele să existe o sinonimie completă.

Potrivit Dicționarului de termeni pedagogici, evaluarea reprezintă o acțiune managerială proprie sistemelor socio-umane care solicită raportarea rezultatelor obținute, într-o anumită activitate la un ansamblu de criterii specifice domeniului în vederea luării unei decizii optime.

Evaluarea didactică reprezintă o acțiune complexă, integrată în activitatea didactică (de predare – învățare – evaluare) prin corelarea operațiilor didactice de măsurare și apreciere – care asigură diagnoza – cu decizia – care implică prognoza – cu scop autoreglator la nivelul procesului și al sistemului de învățământ. Raportarea evaluării la finalitățile macro-structurale ale sistemului și la obiectivele generale, specifice și concrete ale procesului de învățământ probează complexitatea socială și pedagogică a acțiunii manageriale cu scop de măsurare – apreciere – decizie.

Prevederile curriculumului impun integrarea continuă a acțiunii de evaluare în structura de funcționare a activității de instruire, cu funcție de reglare-autoreglare a acesteia, realizată permanent la nivel de activitate de predare-învățare-evaluare.

După momentul în care se realizează se pot distinge trei forme de evaluare: inițială, continuă (formativă) și finală (sumativă, de bilanț).

Evaluarea inițială se realizează atunci când un profesor preia pentru prima dată un colectiv de elevi (la începutul unei perioade de instruire: semestru, an școlar, ciclu de învățământ sau la începutul unui program de instruire), cu scopul de stabili nivelul de pregătire al elevilor. Evaluarea inițială este necesară în proiectarea activității viitoare și pentru stabilirea modalităților de intervenție care se impun.

Evaluarea continuă (formativă) se realizează pe parcursul procesului de instruire și are rolul de a indica unde se situează rezultatele parțiale față de cele finale. Evaluarea continuă facilitează și motivează învățarea, evidențiază progresul unui elev sau lacunele și obstacolele în învățare. Feedback-ul furnizat de evaluarea formativă poate fi utilizat imediat pentru ameliorarea rezultatelor învățării. Ritmicitatea aplicării evaluării continue depinde de mai mulți factori: numărul de elevi, timpul disponibil, situația particulară a fiecărei clase și a fiecărui elev, specificul obiectului de studiu etc.

Evaluarea finală (sumativă) se realizează la finalul unei etape de instruire (semestru, an, ciclu de învățământ) sau la finalul studierii unui capitol. Acest tip de evaluare furnizează informații despre nivelul de pregătire al elevilor la sfârșitul unei etape de instruire. Cele mai întâlnite forme de evaluare sumativă sunt: lucrările scrise (tezele), testele, examenele. Evaluarea sumativă se concentrează mai ales asupra elementelor de permanență ale aplicării unor cunoștințe de bază, ale demonstrării unor abilități importante dobândite de elevi într-o perioadă mai lungă de instruire. Caracterul ameliorativ al evaluării sumative este relativ redus, efectele resimțindu-se după o perioadă mai îndelungată, de regulă, pentru seriile viitoare de elevi.

Teoria și practica pedagogică acreditează o gamă largă de metode de evaluare. Acestea se pot grupa în două mari categorii:

- metode tradiționale de evaluare – consacrate în timp și utilizate frecvent în practica didactică;

- metode complementare de evaluare - mai recente, au un pronunțat rol formativ și o mare capacitate de motivare a angajării elevilor în activitățile de învățare.

Metodele tradiționale de evaluare sunt: probele orale, probele scrise și probele practice.

Probele orale constau într-un dialog bazat pe întrebări și răspunsuri, prin care profesorul urmărește să identifice cantitatea și calitatea cunoștințelor, precum și capacitatea de a opera cu acestea. Conversația poate fi individuală, frontală sau combinată, regăsindu-se pe parcursul lecțiilor sau în ore special destinate evaluării.

Eficiența probelor orale depinde de: claritatea și logica întrebărilor adresate de profesor, diversificarea întrebărilor, acordarea timpului de așteptare între întrebare și răspuns, tactul profesorului în a adresa întrebări ajutătoare când se impun, comportamentul de susținere și încurajare a elevilor etc.

Alegerea probelor orale se bazează pe: obiectivul evaluării, numărul de elevi, timpul disponibil, specificul disciplinei etc. Evaluarea răspunsurilor are în vedere criterii legate de conținut (corectitudinea și complexitatea informației, utilizarea corectă a termenilor, calitatea exemplurilor și argumentelor) și de modul de prezentare a acestuia (claritate, coerență, concizie).

Probele scrise reprezintă o modalitate de a elabora și de a exprima idei în scris, fără intervenția profesorului, concretizate în lucrări de control, lucrările semestriale (teze), teste, examene etc. Probele scrise au următoarele avantaje: evaluează un număr mare de elevi într-un timp relativ scurt, obiectivitate mai mare a evaluării, diminuarea stărilor de stres și avantajarea elevilor timizi care se exprimă defectuos în cazul unei evaluări orale ș.a.

Criteriile de apreciere a probelor scrise vizează: conținutul lucrării, forma acesteia (stil, ortografie, prezentare grafică) și factorul personal (originalitate, impact).

Probele practice evaluează deprinderi și priceperi formate în contextul diferitelor discipline de studiu, capacități ale elevilor de a aplica anumite cunoștințe teoretice. Ele permit identificarea aptitudinilor și talentelor elevilor (exemple - probele susținute la educație fizică, lucrări practice de laborator la fizică, chimie, biologie, ateliere la disciplinele tehnice, execuții de desen, grafică, sculptură ș.a. Elevii trebuie să fie informați din timp în legătură cu tematica lucrărilor practice, cu baremele de notare, cu condițiile pe care le au pentru a realiza aceste probe (aparate, mașini sau alte resurse).

Metode complementare de evaluare sunt: observarea curentă, eșantionarea activității, referatul, proiectul și portofoliul.